

TRŽIŠKI RAZGLEDI

Leto II (1995) št. 5 (11)

MAJ 1995

Cena 30.- SIT

U V O D N I K

EVROPSKO LETO VARSTVA NARAVE

Mesec maj je v Trziču posvečen mednarodni razstavi mineralov, fosilov in okolja ter prireditvam ob njej. Ob svetovnem nahajališču mineralov in fosilov v Dovžanovi soteski se je odprla priložnost tudi Trziču, da se proslavi ne le kot mesto pomembno v smislu naravne dediščine ampak tudi kot možnost za turistični, kulturni in splošno gospodarski razvoj kraja.

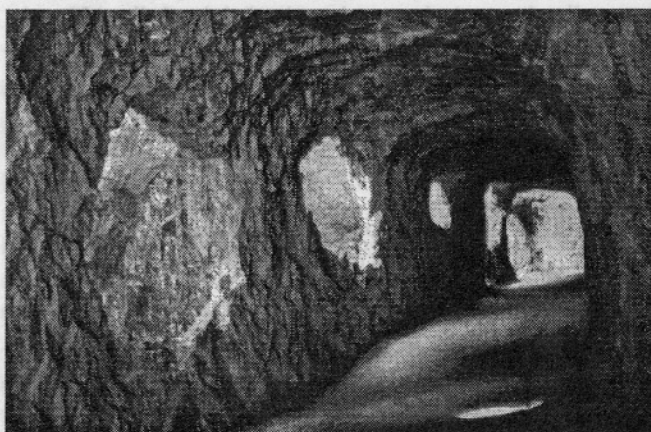
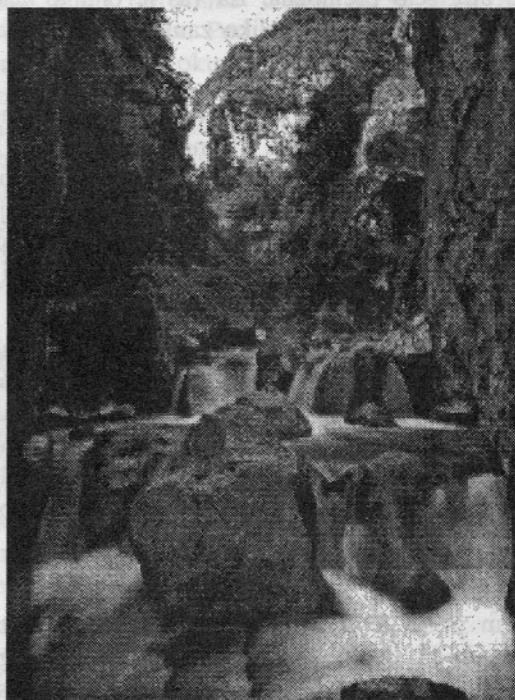
Geslo letošnje vseevropske akcije je: *Misli na prihodnost, varuj naravo.* V tej akciji sodelujejo vse države članice Sveta Evrope, med njimi tudi Slovenija. Obenem je Svet Evrope, ki ima sedež v Strasbourgu, leto 1995 razglasil za evropsko leto varstva narave. Namen akcije je uskladiti človekove dejavnosti z naravo. To pomeni, da je skrb Sveta Evrope namenjena ne le zavarovanim območjem, v katerih niso dovoljeni človekovi posegi v naravo (npr. Triglavski narodni park), ampak tudi varstvu narave zunaj teh območij, na poseljenih predelih. Skrbno gospodarjenje z naravo in okoljem ter omejevanje vseh dejavnosti, ki bi lahko ogrožale okolje, je temeljno vodilo naravovarstvene politike.

Trzičani smo lahko veseli, da nam je Bog prav v naš kraj "nasul prgišče lepote", na nas pa je, da jo znamo izkoristiti tako da jo ohranimo tudi našim zanamcem. Dr. Anton Ramovš in njegova knjiga, Planinska zveza Slovenije in Društvo mineralov in fosilov Trzič s Slovensko geološko potjo, dr. Stanko Buser s strokovnim vodnikom po tej poti, Mirko Majer in PTT Slovenije s priložnostnimi znamkami, GEOPROF z razstavo ter nenazadnje občinski Odbor za Dovžanovo sotesko - vsi ti ljudje in njihova dejavnost nam pomagajo pri promociji našega kraja.

Vendar vse to ni dovolj. Za uspešnimi prireditvami in promocijo mora stati tudi dobro trženje, prilagojeno seveda tej dejavnosti. To pa je tisto, kar po mojem mnenju Trziču še manjka. Kje so organizirani izleti v Dovžanovo sotesko, kje so napisi, kje gostinska dejavnost, prenočišča, kje je prodaja spominkov iz Dovžanove soteske, kdo bo predstavil alpinistično dejavnost in odprl plezalni vrtec,... Vse to delo nas še čaka.

JANA PRIMOŽIČ

Dovžanova soteska - predor je bil napravljen pred 100 leti - reka ob njem pa teče še vedno enako neukročeno, kot takrat

IZ VSEBINE:

POŠTNA ZNAMKA KARAVANKINA SCHELWIENI
POROČNI ŠOPEK ZA BOTRO (MIRA B.H.)
S CPZ IGNACIJ HLADNIK PO ZDA IN KANADI
ALI SE ZATIKA PRI GRADNJI OBVOZNICE?

POROČNI ŠOPEK ZA BOTRO

V aprilski številki smo se že seznanili z delom, ki so ga opravljali ljudski sli (članek M.M.P.). V teh dneh, ko smo srečavali botre in birmance, pa seže spomin nazaj v čas med obema svetovnjima vojnama in dokazuje kako pomembno je bilo delo potovca in kako spoštovan je bil vsak boter.

V Kovorju se je možila Mokrova Pepca iz družine, ki je bila zelo premožna. Za vas je bila to vesela novica, saj smo pričakovali veliko zanimivih dogodkov, ki bodo spremenili vsakdan.

Zelo imenitno pa se je zdelo predvsem meni, da me je, nekaj tednov pred slavnostjo, zaprosila Štirmanova Julka, naj se pozanimam v Kranju za poročni šopek. Tako sem postala potovka, kot otrok komaj dvanajstih let. Za Julko je bilo to zelo važno opravilo, zame pa ponos, saj je bilo treba naročiti najlepši šopek za nevesto.

Štirmanova Julka, sedaj že pokojna Julka Blažič, poročena Plevanč, je bila takrat zelo mlado prikupno dekle, vedno lepo oblečeno in obuto v lakaste čevlje s peto. Sedaj jo ocenjujem kot predstavnico ženskega spola, ki se je ravnala po pravilu, da obleka naredi človeka. Zares sem jo občudovala, posebno tudi zato, ker je znala uporabljati ličila in kolonjsko vodo.

Skrbno sem si zapomnila njena naročila, s katerimi sem prišla k vrtnarju najmanj štirikrat. Vrtar Lap si je uredil svojo lepo vrtnarijo nasproti gimnazije v Kranju, na prostoru kjer je danes kranjska občina. Našla sem ga vedno med gredicami in potrpežljivo mi je na listek napisal vse, kar je želela Julka. Vse je hotela izvedeti: velikost šopka, cvetje v njem in tudi papir v katerega naj ga zavijejo. Nazadnje je prišla cena, ki za Julko ni pomenila najvažnejšega. Cena bo, kakršna pač bo, najvažnejše pač je, da je šopek najlepši in ga bo njena botra zares vesela.

Določili so že datum poroke in Julka mi je naročila, naj grem še enkrat k vrtnarju in naročim šopek, ki bo ustrezal dogovoru. Pa ravno takrat, zadnji hip, je g. Lap sporočil, da je začel izdelovati razkošne poročne šopke po najnovejši modi. Zares je bilo treba pohiteti in naročilo opraviti v zadovoljstvo Julke. Ona hoče pač najlepši poročni šopek, vse bo plačala, lepo pošteno kot vsi drugi, ki takega naročajo. Naročili pa so tako razkošje predvsem zelo bogati ljudje, mi smo jih ocenili, da "imajo plavo kri". Tako sem prinesla v Kovor najlepši poročni šopek, pravo košarico svežega cvetja, povitega v razkošno veliko belo pentljo, preko katere so bili položeni beli svileni trakovi, ki so viseli preko roke, ki je držala poročni šopek. Končali pa so se vsak z majhnim venčkom umetnega belega cvetja. To je bil najlepši poročni šopek, ki ga je prav gotovo v veliki sreči sprejela v roke nevesta Mokrova Pepca, pokojna mama kovorske rojakinje, gospe Jožice Koder.

Julka ni vedela kako bi se mi oddolžila za opravljeno delo potovke. Z veseljem sem sprejela njen hvaležni "Bog lonaj" z željo, da bi tudi meni kdo podaril najlepši poročni šopek. In to se je uresničilo po mnogih letih, ko so mi podarili pri Trleju - vrtnarju Aljančiču, zares najlepšega kar brez plačila...

Morda bo katera od današnjih birmank pomislila tudi na tak dar, v hvaležnosti do svoje botre ?

MIRA B.H.

NAŠI POKOJNI BRALCI IN BRALKE

Smrt se ne izogiba tudi bralcev in naročnikov Tržiških razgledov. Umirajo tudi drugi ljudje - Tržičani, zaslužni za naš kraj. Vseh teh se moramo v kakšni obliki spomniti. Spomim nanje je najlepši, če jih vključimo v kakšen dogodek, ki je primeren za opis. Ker je umrlih veliko, bi bil obseg Tržiških razgledov prevelik, če bi objavljali v njih nekrologije. Že v času izhajanja našega glasila smo izpustili nekaj umrlih, ki jim nismo posvetili nekrologa. Iskali smo tudi možnost, da bi objavili vsaj podatke o umrlih, vendar pa so ti podatki tretirani kot osebni podatki in zato nedostopni za javnost. Uredništvu ni lahko delati razlike.

Domenili pa smo se, da bi se čim več naših Tržičank in Tržičanov spomnili v opisih raznih dogodkov. Tako čakamo, da bomo s kakšnim člankom ponazorili predvojne igralce, se med njimi spomnili npr. *mame Dorce*, v spominih na naše matere prikazali lik *Bohinčeve mame*, ali tudi te dni umrle *Ahačičeve mame*, matere več glasbeno nadarjenih hčera in sina. V spominih na umrle glasbenike bi opisali delo *Vitala Ahačiča*. Še ne dolgo tega je umrl naročnik *Tone Tanacek*, človek, ki je bil vsakomur všeč zaradi vedrosti, prijaznosti in kot človek s še številnimi drugimi vrlinami in prav tako je v daljni Argentini umrl *Rudolf Ribnikar*, tudi bralec Razgledov in odličen predvojni igralec na Skali in mož z mnogimi nepozabnimi vrlinami. Naše bralce vabimo, da se nam oglasijo s predlogi. Mogoče bi v kakšni številki združili te primere.

UREDNIŠTVO

TRŽIŠKI
RAZGLEDI

SPOMIN NA ČAS VOJNE

Te dni smo natrpani z raznimi spomini na čas druge svetovne vojne. 50 let je minilo od poraza Hitlerjeve Nemčije, med Slovenci pa se še ni polegel duh medsebojnega spora. Obtožbe lete zdaj sem, zdaj tja in povprečen človek ne pozna več dogodkov in resničnosti tedanjega časa. Še vedno prevladuje poenostavljeno in 50 let uveljavljano sporno tolmačenje. Spor med Slovenci je namreč ta - kdo je povzročitelj ne samo potrebnega odpora proti okupatorju, ampak tudi nepotrebne revolucije, kot je jasno pokazal razvoj dogodkov, kar velja tudi za povojne poboje. Zaradi splošne nejasnosti in razumevanja si raje oglejmo primer z domačih, tržiških tal. V pomoč mi bo stara fotografija.

Fotografija prikazuje del tržiških cerkvenih pevcev, v sredini z znanim predsednikom pevskega zbora Florijanom Radonom ali kakor so ga imenovali Flore. Poleg njega sedi neki nemški oficir, ki je takrat prihajal v tržiško cerkev kot ljubiteljski organist. Na tržiškem gradu je bila tedaj postojanka nemške vojske, v kateri se je zadrževala posadka, med katero je bilo vedno nekaj oficirjev na nekakšnem dopustu ali pa so se pripravljali na upokojitev. To so bili običajno oficirji, ki niso bili prežeti z nacizmom, tako kot tisti iz policijskih, SS in drugih vojaških formacij, ki so bile prežete z nacistično ideologijo. Tako je bil na tržiškem gradu med vojno tudi neki polkovnik, ki se je nekoč zavzel za 50 Tržičanov, ki so jih aretirali, da bi jih imeli za talce. Da bi jih rešil, se je obrnil celo na kroge v Berlinu. Skupina tržiških pevcev, na sliki, pa je bila tedaj pred tem, da jo bodo dogodki potegnili v svoj vojni vrtinec in uničenje.

Poznati je potrebno še tedanje posebne okoliščine. Domačih duhovnikov ni bilo več v Trzinu. Tudi organist Planinšek je odšel. Takoj ko so prevzeli Nemci oblast, so jih namreč pregnali. Pevci niso imeli organista. Po stari navadi so se občasno še sestali in tudi kje tišje zapeli ter imeli kakšne svoje domenke. Pripravljenost prijaznega nemškega oficirja, ki je bil organist, jim je prišla prav, saj so lahko za vajo zapeli tudi v cerkvi. Fotografija je menda tudi zadnja za tri pevce, ki so na njej. To so od leve: Viktor Meglič, Ivan Mahne in Žana Meršol. Kmalu po tem so jih aretirali in nihče od njih se ni vrnil. Pridružili so se gibanju za svobodo, bili izdani in postali žrtve. Še danes se molči, zakaj so bili izdani. Izdajalca med njimi ni bilo. Izdani so bili

pa zato, ker so bili cerkveni pevci in niso slutili, da je že to zadosten vzrok za to, da so žrtve. Zato, ker so jih v gibanju, kamor so se vključili, rabili za planirane žrtve, so jih izdali zaradi gole potrebe po žrtvah.

Naslednja žrtev s te fotografije pa je bil sam Flore. Flore je bil duša zbora. Imel je mogočen bas, glasan, da smo včasih čakali kdaj bodo na cerkvenih oknih od njega zatrepetala stekla. Bil je duhovit, redoljuben in pevci so mu voditeljstvo v zboru radi priznavali. Bili so enotna skupina, odlični v zboru in medsebojnem razumevanju ter v družbi. Flore je bil v času po prvi svetovni vojni koroški prostovoljec, Maistrov borec. Pridružil se je v Trzinu enoti poročnika Udeta in se boril za svobodo koroških Slovencev. Pod okupacijo pa je moral biti previden, saj bi ga okupator zaradi slovenskega nazora hitro odstranil. Leta 1943 je bil kot njemu podobni staroavstrijski vojaki vpoklican med nemške orožnike. Vozil se je v Kranj, kjer je delal v čevljarški delavnici nemške žandarmerije. Pri Strahinju so nekoč ustavili vlak partizani in ga v vlaku ustrelili. Bil je nedvomno žrtev revolucije ali mogoč trn za pričakovane namene novih vladarjev.

Še precej Tržičanov je, ki poznajo nekdanje razmere. Pomnijo tedanje odlične cerkvene pevce in zbor, ki je slovel daleč naokoli. Pomnijo tudi odličnega organista Planinška, ki jih je strogo, strokovno in z vso mogočo zavzetostjo usposabljal, ne le pevce, da so dosegli tak sloves, ampak tudi instrumentaliste. Kljub polstoletni odmaknjenosti od tedanjih dogodkov je prav, da obudimo spomin na naše najboljše ljudi, ki so postali žrtve vojne in revolucije.

F.P.

ČLOVEK SE JE SPOZABIL NAD ČLOVEKOM

VZROK Skozi ljubeljski predor je najkrajša pot do morja. Zato ga je na posebni Hitlerjev ukaz začelo graditi dunajsko podjetje Universale. V ta namen je Gorenjska dobila svoje koncentracijsko taborišče Ljubelj, ki je bilo v letih 1943 - 1945 podružnica uničevalnega taborišča Mauthausen. V njem so bili žrtve interniranci, ki so trpeli in umirali pri prebijanju in graditvi 1700 m dolgega, 12 m širokega in 10 m visokega Ljubeljskega predora.

KRAJ Pod cerkvijo sv. Ane na Bornovem travniku je leta 1943 v kratkem času zraslo 6 barak za taboriščnike, bolniška baraka, bunker in posebna baraka za esesovce. Vse to je bilo v kvadratu na površini 100 x 100 m, obdano z dvojno bodečo žico po kateri je tekla smrtonosna elektrika. Jetnike so še nadzorovale budne oči esesovskih stražarjev s strojnicami na šestih stražnih stolpih. Malo manjše taborišče so pozneje zgradili na koroški strani.

DELOVNA SILA Poleg zunanjih, večidel strokovnih delavcev, so bili glavna delovna sila interniranci-rodoljubi, ki se niso sprijaznili z okupacijo. Med temi je bilo več kot polovico Francozov, poleg teh so bili še Poljaki, Rusi, Belgijci, Italijani, Čehi, in Jugoslovani (med temi je bilo okoli 70 Slovencev).

nadaljevanje na naslednji strani

Število taboriščnikov se je gibalo med 680 do 960. Za nadzor nad njimi je skrbelo okoli 300 esesovcev z volčjaki in gorska policija. Vzdrževanje discipline pri delu in v taborišču je bilo prepuščeno kapojem (blokačem) to je nemškimi kriminalcem, ki so bili obsojeni na smrt in pomiloščeni. Ti so gospodarili z gumijevkami, pestmi in drugimi krvavimi domislicami nad jetniki-sužnji že zgodaj zjutraj od prezgodnjega vstajanja.

Kyrie eleison, usliši naše tožbe v temi!

IZGLED Jetnike so ob prihodu ostrigli do golega, ali pa so jim na glavi zastrigli križ. Nosili so sivo jetniško obleko z modrimi črtami, ki je bila iz celulozne volne. Na levi strani suknjiča so imeli oznake: politični so dobili rdeč trikotnik, nad njim številko. Francozi so imeli v tem trikotniku črko F, Poljaki P, Jugoslovani pa so si sami vrisali J. Številko je imel vsak taboriščnik vtetovirano še na podlakti. Tako so nosilca zaznamovali kot brezimnega sužnja-število, brezpravnega, pretepenega, krvavega! Poleti in pozimi so bili obuti v cikle z grobim zgornjim usnjem, brez nogavic, pozimi pa so dobili še plašč iz enakega blaga kot je bila obleka.

Kyrie, eleison, glej človeka, ki ga strahujejo, ponižujejo, trpinčijo.

DELOVNI DAN Prebujanje je bilo ob štirih zjutraj po nemškem času, ko je bila še trda tema. Jetniki so se morali v največji naglici obleči, poravnati slamnato ležišče, se do pasu umiti s prgiščem vode. Gumijevke so že pele svojo bolečo in krvavo pesem. Sledil je zajtrk, črna kava iz želoda in košček kruha! Nato apel-zbor in preštevanje v stanju mirno! "Loš, los", so vpili kapoji, na delo v peteroredih, ob njih esesovci z volčjaki. Gradbišče-temna jama v kateri se je trdo delalo v dnevni in nočni izmeni, se vrtalo v dveh rovih, izkopavalo, odvažal material in oblagalo stene z betonskimi ploščami. Ob tem je bilo slišati nenehno priganjanje in pretepanje z gumijevkami za vsako "nepravilno delo". Pot do gradbišča so taboriščniki prehodili po štirikrat na dan ob vsakem vremenu.

Kyrie, eleison, daj nam moč, da vzdržimo!

HRANA Do 200 gramov črnega kruha dnevno, zjutraj in zvečer nadomestna kava, opoldne zajemalka redke juhe s koščkom krompirčka, korenja ali kolerabe ipd. Po obrok so morali taboriščniki teči do kapoja, ki je juho pogosto zлил mimo posode in po rokah, nekaj pa se je polilo med tekom do mize ali sedeža. Jetniki so hitro zgubljali na teži in odpornosti. Nič zdravil, če si zbolel, morda injekcija za smrt.

Vzdržati za vsako ceno, ne umreti od vsega hudega!

UPANJE Včasih je nebo poslalo prekrasno barvo okoliškimi goram. V srcih jetnikov se je ogrelo, začutili so da tako okoliška pokrajina kot tudi domačini sočustvujejo z njimi. Nekajkrat na teden je odpeljal tovornjak v Tržič po kruh. Tega so nakladali taboriščniki, ki so se pripeljali s tovornjakom. Pri nakladanju so domačini zamotili esesovce, Mallyjeva Mici in Romihovi so pri tem skrivoma dajali jetnikom hrano, s pomočjo so občasno sodelovali še drugi Tržičani (Umekovi, Belharjevi, Franc Godnov, Recer, Starmanovi, Matevž Podjed in še mnogo drugih). S pismi in paketi je

Francozom pomagal Janko Tišler, dokler ga niso odkrili in se je moral umakniti k partizanom.

ZIME Zima ledena, snežena, vetrovna, ki se včasih vleče v podgorju Ljubelja tudi do osem mesecev. Ostrižene glave ljudi-številk so morale prenašati nenadne nevihte, hude viharje, snežne meteže. Telesa sužnjevo so drgetala pod premočeno, mrzlo obleko, mrzla je bila voda, mrzla baraka, mrzle noge v slabi obutvi. Ob velikem snegu so ponoči, dve uri pred začetkom "šihta", vpregli skupino jetnikov kot vprežno živino v snežne pluge, da so zorali cesto za tovornjake. Če so pri tem nekateri omagali, so vpregli druge.

Kyrie, eleison! Les na mučenikovihih ramah! Usmili se premrlih teles in udov, da bodo vzdržali ...

KAM Z BOLNIKI Ko je bil končno predor prebit, je bilo med taboriščniki mnogo bolnih. Zbrali so jih 150 in jih 15. novembra 1944 peš poslali na tržiško železniško postajo. Tam so jih naložili v živinske vagone, zapečatili in jih poslali nazaj v Mauthausen, kjer jih je požrl plamen krematorija. Od teh je ostal živ en sam.

ROPALI SO JIM ZOBE Konec 1944 je v taborišče prišla ekipa, ki je jetnikom pregledovala zobe, vsakemu kakega izpulila, posebej pa še vse zlate krone in mostičke. Nekdo je imel 20 zob obloženih z zlatom, pa so mu jih vse izpulili in ga takoj poslali delat v nočno izmeno. Nemški rajh je postal bogatejši za prgišče krvavega zlata!

Bolečina žrtev in brezčutje močnejših, ki so se spozabili nad sočlovekom!

KORIDA Šef tretjega bloka je bil sadist in norec Tetoviranec. Nihče ni vedel kdaj bo zdivil. Kadar je, so se morali jetniki postaviti v vrsto in sredi barake tiho čakati, da pridejo na vrsto. Drug za drugim so morali stopiti naprej, se postaviti pred Tetoviranca, ki je vsakega udaril s pestjo v obraz. Trpin, ki je pri tem padel, se je moral pobrati in počakati na nov udarec. Obrazi mučenikov so bili obliti s krvjo, kapo pa pohvaljen. Mnogo podobnih mučenj so si blokači privoščili.

*Spet se je spozabil človek nad človekom!
Jetniki so morali vzdržati, če so hoteli preživeti!*

ZAHVALE Taboriščniki so bili hvaležni za vsako dobroto, ki so jo bili deležni od domačinov. Na koščke papirja od cementnih žakljev so jim pisali zahvale, risali skromne risbice. Mallyjevi Mici, ki so jo imenovali kar "jetniška mama", so po njeni smrti postavili na grob ploščo z zahvalo napisano v francosčini. Še danes radi obiskujejo Tržič, z bolečino, pa tudi s ponosom, da počaste žrtve taborišča v katerem so toliko pretrpeli.

ODHOD IZ PEKLA Tudi taborišče je doživelo konec. 1. maj 1945. Jetniki so ostali v taborišču. Po cesti so se premikale kolone bežečih civilistov in bežečih vojska. In tako še več dni naprej. 5. maja je rečeno, naj si v vsaki baraki izbere jetnika, ki bo skrbel za red in prehrano. 7. maja, povelje za odhod. Dva delegata sta od komandanta taborišča Winklerja zahtevala garancijo za varnost. Sporazumeli so se tudi, da ostane 15 bolnikov skupaj z zdravnikom Čehom Janoukom in

počaka na prevoz v bolnico na Golniku, Jugoslovane pa bodo izpustili iz taborišča po odhodu glavnine taboriščnikov.

Končno so se zadnjikrat odprla dvojna vrata, taboriščniki so odšli proti predoru in za njimi 44 esesovcev. V koloni sta kmalu zaplapolali francoska in poljska zastava. Jetniki so med kolonami bežečih le počasi napredovali in se pri tem držali za roke, da se njihova kolona ni pretrgala. Proti jutru so zagledali severni izhod iz predora. Tako je postal tunnel, grajen pod esesovskim bičem, kot najkrajša pot do morja, sedaj najkrajša pot za umik zavojevalcev in rešitev za jetnike.

Pol esesovcev je zbežalo že med potjo, taboriščniki pa so dobili stik z partizani, ki so jih rešili zasede, ki so jo postavili esesovci z namenom, da bi jetnike postrelili. Ljubeljski mučeniki so dočakali svobodo.

... in če veki bi minili,
ne bodo krivcev pozabili!

ERNA MAUSER

Naj bodo tudi ostanki tega taborišča priča mračnih dni trpljenja in opomin sedanjim in prihodnjim rodovom kako se človek spozabi nad sočlovekom.

TERMOPILE Popotnik, ki se brezskrbno vozi skozi ta predor, pomisli za trenutek na vse tiste, ki so ga bičani in ponižani v znoju in krvi gradili; v mislih jih počasti, jim izreci zahvalo in zaželi pokoj tistim, ki jih je pri tem delu pokosila smrt.

EPILOG Med drugo svetovno vojno je po fašističnih in nacističnih taboriščih širom Evrope umrlo 7 milijonov ljudi, preživelo pa 11 milijonov.

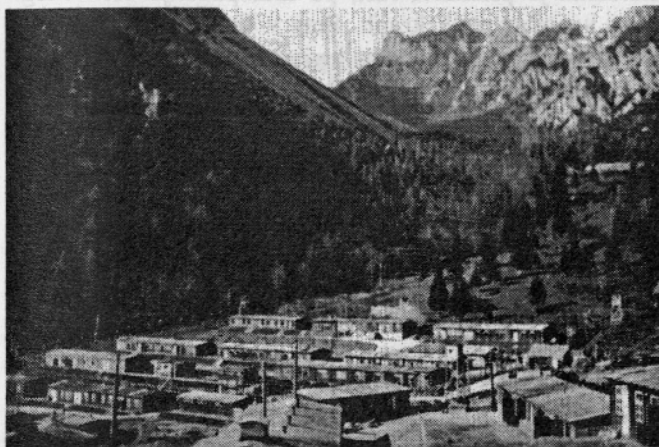
Skozi Mauthausen, katerega podružnica je bila na Ljubelju, je v letih 1939-1945 šlo okoli 350.000 jetnikov. Od teh jih je v njem ostalo kar 122.267.

Skozi Begunje na Gorenjskem je od 20. maja 1941 do 4. maja 1945 šlo 12.134 zapornikov.

V Srbijo je bilo od 6. julija 1941 do 10. julija 1941 izseljenih 2.387 izgnancev iz Slovenije.

VIRI Zapisane podatke v tem sestavku smo črpali iz dosegljivih virov in literature o Ljubeljskem taborišču.

M.M.P.

V uvodniku aprilske številke "TRŽIŠKIH RAZGLEDOV" je omenjen tudi Peko. Mislimo, da je k napisanemu potrebno dodati še nekaj dodatnih informacij, ker bodo tako bralci le bolj celovito seznanjeni z našim gospodarskim položajem.

Na gospodarski položaj Peka imajo danes odločilni vpliv pogoji gospodarjenja, ki so že drugo leto izjemno neugodni za izvoznike ter delovno intenzivne dejavnosti. Z ozirom na to, da ima Peko že dolgoletno tradicijo v izvozu, da je poznan in utrjen na zunanjih trgih (Nemčija, ZDA, i.p.) je bilo ob razpadu jugoslovanskega trga mogoče razmeroma hitro pridobiti nadomestne trge, vendar so ti v vseh pogledih zahtevnejši. Priznani ekonomski strokovnjaki ugotavljajo in pišejo, kako visoka sredstva se že drugo leto prelivajo od izvoznikov k uvoznikom (lansko leto 612 milijonov DEM), pomemben del tega bremena je seveda prisoten tudi v naših obračunih. Preko 90% naših izdelkov prodamo na svetovna tržišča, zato razkorak med tečajem SIT in rastjo stroškov že drugo leto izjemno neugodno deluje na učinke našega poslovanja. Velja omeniti, da smo v tem času kar pomembno povečali plače in to v lanskem letu 21,1% merjeno v nemških markah in tudi letos že 5% merjeno na enak način. Seveda bi želeli imeti vsi višje plače, v sedanjih izjemno neugodnih pogojih gospodarjenja to ni možno, razen ob bistveno manjšem obsegu poslovanja, kar menimo, da ni prava rešitev tudi z narodno gospodarskega vidika.

Ob zahtevnejših gospodarskih razmerah je na Peko ostalo celotno breme posledic odvzetega premoženja v bivših jugoslovanskih republikah. Pomemben del tega je bilo financirano s krediti, katere moramo še danes servisirati z visokimi obrestnimi merami, država pa nikakor ne usliši našim predlogom, da bi nam pomagala premostiti te neugodne posledice, kot je tistim, ki so izvažali v Irak, Kubo, i.p.

Ob upoštevanju vsega navedenega bi prav lahko tudi ugotovili, da se je Peko v zadnjih letih z bistvenim znižanjem stroškov, specializacijo in dvigom kvalitete nivoja proizvodnje ter celotnega poslovanja uspel prilagoditi novo nastalim izjemno zaostrenim razmeram gospodarjenja. Večje število nas zaposlenih smo ponosni na to in tudi zato vse glasneje opozarjamo vlado ter parlament, da je nujno potrebna določena korekcija ekonomske politike, saj so v podobnem položaju, kot je Peko, tudi ostala podjetja naše in nam podobnih dejavnosti.

Tržiškemu okolju je v preteklih letih Peko namenjal vsako leto pomembna sredstva iz preprostega razloga, ker tudi večina zaposlenih živi v tem okolju. Marsikatere dobrine ne bi bilo, če Peko ne bi imel posluha za razvoj tega kraja. Danes so visoke obremenitve za javno porabo, mnogo višje kot so bile včasih, in ob zahtevnejših pogojih ni možnosti za dodatne prispevke. Upamo, da bo tudi na tem področju prišlo do sprememb.

Glede omenjenih kadrovskih sprememb želim omeniti, da to ni nič nenavadnega. Vedno in povsod prihaja do takih sprememb, razlogi so sicer različni, vendar bo potrebno zagotoviti ustrezno nadomestilo, kar je seveda naša naloga.

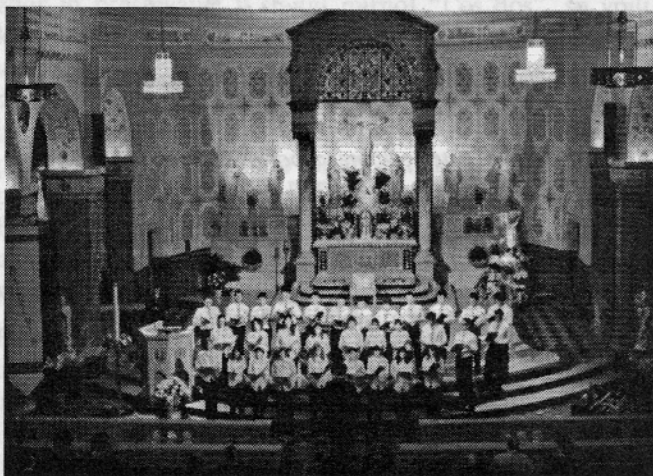
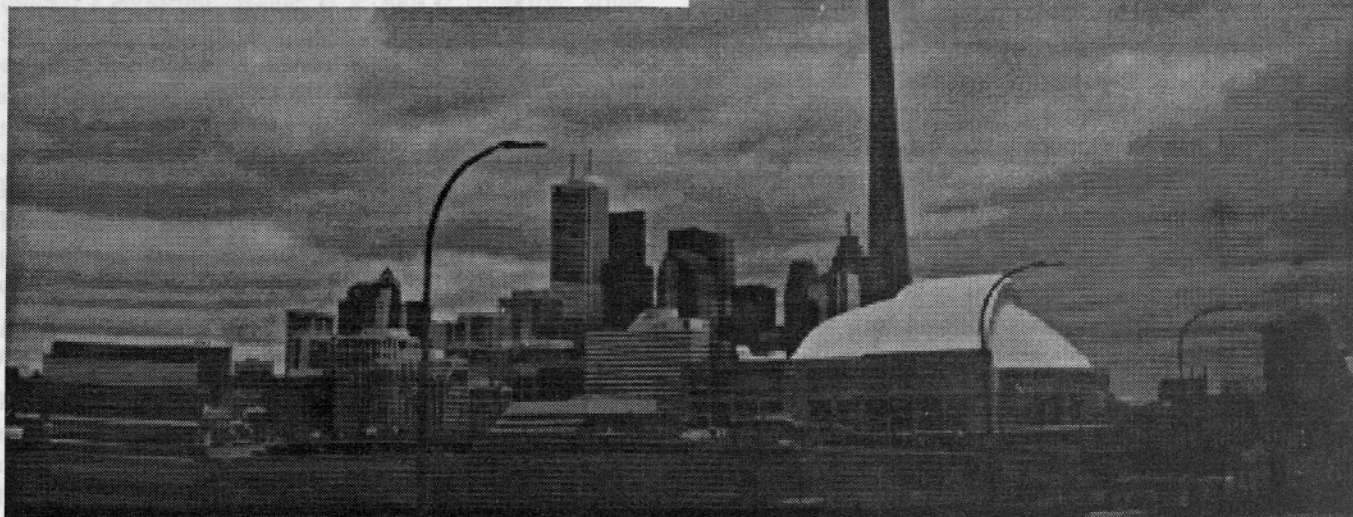
FRANC GRAŠIČ, DIPL. EKON.
V.D. GENERALNEGA DIREKTORJA

V tokratno številko uvajamo rubrika PISMA BRALCEV, saj si želimo veliko odmevov na pisanje našega lista. Vabimo torej vse bralce, da se pri tem pridružijo g. Francu Grašiču, ki mu želimo pri vodenju največjega tržiškega podjetja veliko uspehov.

UREDNIŠTVO

CPZ IGNACIJ HLADNIK NA POTI PO AMERIKI IN KANADI

Od 21. aprila do 2. maja 1995 se je CPZ Ignacij Hladnik iz Tržiča mudil na enajstdnevni turneji po Ameriki in Kanadi. Gostovali so v Chicagu, Lemontu, Clevelandu, Torontu, Hamiltonu, se srečali s številnimi Slovenci in si poleg naštetih mest ogledali še Niagaro, Ottawa, Montreal in New York.

REVIJA CERKVENIH PEVSKIH ZBOROV TRŽIŠKE DEKANIJE NA TRSTENIKU

V soboto zvečer dne 20. maja 1995 je bila na Trsteniku revija cerkvenih pevskih zborov dekanije Tržič. Udeležba zborov iz Tržiča, Križev, Dupelj, Gorič in Trstenika je prikazala rast, pa tudi padanje cerkvenega petja v posameznih krajih. Prav v Goričah in Trsteniku je opaziti, da je vključenih v cerkvene pevske zборе veliko mladih in da so dosegli nadaljni napredek.

POŠTNA ZNAMKA "KARAVANKINA SCHELLWIENI"

OB IZIDU DRUGE PRILOŽNOSTNE POŠNE
ZNAMKE SLOVENIJE IZ PODROČJA
PALEONTOLOGIJE KARAVANKINA SCHELLWIENI

Že drugič smo v Trziču ob prijetnem srečanju predstavili izdajo nove priložnostne poštne znamke z imenom Karavankina schellwieni. Srečni smo in ponosni, da je izvirnost motiva za to poštno znamko iz naše Dovžanove soteske.

Svetovno znano najdišče okamenin v Dovžanovi soteski nad Trzičem ponuja neizčrpno bogastvo spodnjepremijskih fosilov. Več kot 80 je znanih samo vrst ramenonožcev, med njimi je 20 novih, prvokrat v svetu najdenih in večinoma že leta 1900 opisanih in upodobljenih s tega kraja. Leta 1966 je bila iz mesnatordečega apnenca opisana Karavankina schellwieni. Opisal jo je 1966. leta prof. dr. Anton Ramovš, živele pa je pred približno 275 milijoni let v toplem morju paleozoika. (A. Ramovš)

Za grafično zasnovano risbo za oblikovanje znamke sem imel unikatni material - fosil in natančno znanstveno geološko oko prof.dr. Antona Ramovša, ki je sodeloval v celotnem programu "Od grafične risbe do poštne znamke". Kamnina ni le mrtva gmota, v sebi ima življenje, ki po milijonih let svojega mirovanja v mesnato rdečem apnencu ponovno oživi. Oživeli smo jo v današnjem času, človeku, ki je v nenehnem iskanju samega sebe in prostora v katerem živi in ustvarja. Prikazati popolnost izvirnosti z grafično risbo je, v tej velikosti, dokaj velik, odgovoren, toda lep izziv. Upam pa, da ponovno rojstvo naše Karavankine s pomočju Pošte Slovenije in Filatelistične zveze Slovenije kaže Spoznanje, Voljo in Ustvarjalnost naših ljudi, pove: Tukaj je Dovžanova soteska, tukaj je naša Slovenija, tukaj je naš Trzič.

Veseli smo, da imamo novo poštno znamko, ki bo opremila filatelistične kuverte in filatelistični zaklad sveta ob naši 23. Mednarodni razstavi mineralov in fosilov, ki je bila od 12. do 14. maja 1995 v Trziču. Posebni dogodek na razstavi je bila razstava poštne znamke s tematiko minerali - fosili, ki so jih danes izdali v 150 državah sveta (avtor razstave je ing. Kristan Tomaž, Ljubljana). Dogovorili smo se z Ministrstvom za promet in zveze Slovenije in Pošto Slovenije o nadaljnjem sodelovanju pri izdajanju priložnostnih poštne znamke s področja paleontologije in mineralogije v sodelovanju z Društvom prijateljev mineralov in fosilov Slovenije, Trzič.

Zahvaljujem se omenjenim inštitucijam za ustvarjalno in prijateljsko sodelovanje, Geoprofu Trzič, Društvu prijateljev mineralov in fosilov Trzič in Zavodu za kulturo in izobraževanje Trzič pa za organizacijo lepega kulturnega prigrama, ki smo ga imeli v Trziču 29. 3. 1995.

MIRKO MAJER

SGP TRZIČ p.o.

SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE TRZIČ

Blejska cesta 8, 64290 Trzič

Telefon: 064/53 288 - Telefax: 064/52 295

vam po konkurenčnih cenah nudi:

- izdeklavo popisov del in potrebnih materialov, kalkulacij in predračunov
- izvajanje gradbenih del na objektih visokih, nizkih in vodnih gradenj
  - opravljanje obrtniških del: ključavničarska, kleparska, krovška
  - vodoinstalaterska, pečarska in tlakarska dela
  - predelavo hlodovine in konstrukcijskega lesa
  - izvajanje adaptacij in konstrukcijskih del
  - opravljanje strojnih uslug in prevozov
  - opravljanje železokrivskih storitev
  - prodajo gramoza in betona

**PREDAVANJE
DR. BORUTA KOŠIRJA**

V torek, 16. maja 1995 je v organizaciji Slovenske ženske zveze imel dr. Borut Košir v prostorih osnovne šole v Bistrici odmevno predavanje, ki se ga je udeležilo precej tržiških občanov. Tema predavanja je bila VREDNOTE IN ŠOLA. Dr. Borut Košir je direktor Zavoda sv. Stanislava iz Šentvida. Predavanje je kot poznavalec slovenske šolske problematike zelo dobro in predvsem strokovno opravil. Iz njegovega predavanja je bilo zaznati tudi vso skrb, da bi ne le slovenska gimnazija v Šentvidu, ampak tudi druge šole vzgajale mladino ne kot robote z znanjem, ampak tudi etično in krščansko, za osebno korist in za korist slovenskega naroda v celoti. Slovenci smo del Evrope in se ne smemo oddaljiti od njenih civilizacijskih izročil.

**23. MEDNARODNI DNEVI
MINERALOV, FOSILOV IN
OKOLJA**

Letos se je razstave MINFOS v bistriški šoli udeležilo 50 razstavljalcev iz desetih držav. Odprtja so se udeležili tudi številni gostje, minister za okolje dr. Pavel Gantar, predsednik državnega sveta dr. Ivan Kristan, predstavniki iz Saint Marie aux Mines. Ti so izražali zlasti mnenja o vrednosti ohranjanja naravne in kulturne dediščine. Letos so si obiskovalci lahko ogledali poleg Dovžanove soteske še Antonov rov v nekdanjem rudniku živega srebra v Podljubelju, razstavo o zdravilnih rastlinah, varovanju narave in delih iz Tuttovega cikla - Pravljični pejsaži, razstavo o Bornih v Puterhofu ob priliki 100 letnice prevrtanja sedanjega predora v Dovžanovi soteski.

**ROMANJE V GLINJE
NA KOROŠKEM - V
NEDELJO 28. MAJA**

V zvezi ohranjanja izročil so se predstavniki naše in Borovelske občine dogovorili, da se obnove tradicionalna romanja oz. Kranjsko nedeljo v Glinjah pri Borovljah na Koroškem. Tam bo maša in posebni spored za naše in koroške romarje. Avtobus bo pobiral romarje v Lomu ob 9. uri, Tržiču pa nekaj pozneje.

ZADNJA VEST

**STANOVALCI ULICE BALOS SO
ZAČUDENI**

Pismo, ki so ga prejeli mnogi naslovi po Sloveniji (ministrstvo za okolje in prostor, za promet in zveze, KS Tržič mesto, Ivo Bizjak, predsednika Državnega zbora in Državnega sveta, predsednik SDSS Janez Janša, poslanka Jana Primožič in tržiški župan Pavel Rupar), objavljamo kar v prejeti obliki:

"Gradnja mostu čez Tržiško Bistrico

V sredo, 17. maja 1995 smo dobili obvestilo župana Pavla Ruparja, s katerim nas obvešča, da bodo začeli z gradnjo mostu čez Tržiško Bistrico. V četrtek, 18. maja 1995 ob 16. uri smo se z njim sestali in poskušali dobiti pojasnila o gradnji.

Čeprav je po navedbi župana načrt star že 25 let, se v tem času nihče ni pogovarjal s prizadetimi občani. Tudi prometna študija, ki jo je naročil zadnji izvršni svet, je potrdila neustreznost takega reševanja prometa v Tržiču, zato nas je še bolj presenetila priprava na samo gradnjo. Most naj bi prešel Tržiško Bistrico med zaenkrat dvema hišama in prestavil promet z ene ulice na drugo. Lokacija mostu se nam zdi čudna, ker so na razdalji 150 m že trije mostovi.

Še bolj čudna pa se nam zdi razdprava župana, ki je krajane ozmerjal s kurami in izjavil, da se mu naše mnenje j...

Zato prosimo za vašo intervencijo, da presodite, koliko je ta gradnja sploh ustrezna in kaj v tem trenutku sploh lahko storimo.

V Tržiču, 22.5.1995"

Sledijo podpisi 21 občanov

Pripis uredništva: Odgovor župana bomo objavili v naslednji številki.

**BIRMA V TRŽIČU IN
KOVORJU**

7. maja je bila v Tržiču in Kovorju birma. Kot je sedaj urejeno, je v Tržiču birma na dve leti, v Kovorju pa na štiri. Letos je birmoval nadškof dr. Alojzij Šuštar. V Tržiču je prejelo ta cerkveni zakrament 75 birmancev in v Kovorju skoraj prav toliko. Birmanci so doživeli nedvomno lepo slovesnost, doživetje tega naj bi ohranili.

T R Ž I Š K I

RAZGLEDI

TRŽIŠKE RAZGLEDE IZDAJA OO SKD TRŽIČ. ČASOPIS JE VPISAN V EVIDENCO JAVNIH GLASIL, KI JO VODI URAD VLADE ZA INFORMIRANJE POD ZAPOREDNO ŠTEVILKO 1174. UREJA UREDNIŠKI ODBOR. ODGOVORNI UREDNIK: EVGENIJ VALJAVEC / GLAVNI UREDNIK: JANA PRIMOŽIČ NASLOV UREDNIŠTVA: UREDNIŠTVO TRŽIŠKIH RAZGLEDOV, P. P. 61, 64290 TRŽIČ. TELEFON UREDNIŠTVA: 064/53 051, INT. 34. CENA POSAMEZNE ŠTEVILKE 30,00 SIT. RAČUNALNIŠKI PRELOM: ASTRUM D.O.O., TRŽIČ • FOTO: DANIJEL ZUPAN • TISK: TISKARSTVO UZAR, TRŽIČ NAKLADA 1.500 IZVODOV.